

Jiří Gabriel – velký tazatel

Jiří Gabriel – the Great Questioner

Josef Petrželka

Ty jsi božský, Jiří, když jde o otázky, a vůbec podivuhodný. Podle mého mínění totiž z otázek položených za tvého života nikdo nebyl původcem většího jejich počtu nežli ty – Simmiu z Théb a Faidra tu vyjímám, ale všechny ostatní daleko převyšuješ...

Velmi pravděpodobně by něco podobného napsal Platón, kdyby znal Jiřího Gabriela. Tento text je totiž parafrází Sókratových slov na adresu Faidra, jeho dialogického partnera ze stejnojmenného dialogu:

Ty jsi božský, Faidre, když jde o řeči, a vůbec podivuhodný. Podle mého mínění totiž z řečí vytvořených za tvého života nikdo nebyl původcem většího jejich počtu nežli ty, buď že jsi je sám pronášel, nebo že jsi k nim jiné určitým nějakým způsobem donucoval – Simmiu z Théb tu vyjímám, ale všechny ostatní daleko převyšuješ...¹

Parafráze se pochopitelně od Platónových (Sókratových) slov liší. Jednak bylo třeba k Simmiu z Théb doplnit toho Faidra, kterého chválil sám Sókratés. Ale také byly „řeči“ nahrazeny „otázkami“. To ale vlastně neznamená až tak velký rozdíl. Tam, kde se v antice přednášely krásné a promyšlené delší „řeči“, tam se dnes spíše stručněji a věcněji odpovídá a vysvětluje. V zásadě však obojí může mít stejný cíl – předložit stanovisko k tématu či problému, jež někdo (Simmiás, Faidros, Jiří) nadhodí a jehož vysvětlení se dožaduje.

Tehdy, v antice, či aspoň pro Sókrata a Platóna, bylo takové podněcování hodnoceno jednoznačně kladně. Snad nejlépe se to ukazuje v jiném

1 PLATÓN. *Faidros* 242a-b. Přeložil František NOVOTNÝ. Praha: OIKOYMENH 2000.

Platónově dialogu, ve *Faidónu*, v němž se Sókratés v poslední den svého života snaží dokázat nesmrtelnost duše. Předkládá důkazy – a tu v jedné chvíli² se to právě Simmioví (a jeho krajanovi Kebétovi) nepozdává, nepovažuje Sókratovy důkazy za dostatečné. Chtěl by se zeptat (stejně tak Kebés), ale přece jen se ostýchá – nebude to Sókratovi nepřijemné, jestliže by se ukázalo, že jeho naděje na lepší život duše po konci života těla jsou liché a nepodložené?

Vysvětlí své obavy Sókratovi, který jej i Kebéta rázně vyzve k položení otázek (a nyní se už skutečně hovoří přímo o „tázání“) a věcné kritice předložených důkazů bez ohledu na Sókratovu osobní situaci. Kladení otázek a snaha – byť s nejistým výsledkem – na ně odpovědět je činnost, které se filosof věnuje až do posledního dechu a do smrti...

Až do posledního dechu a do smrti – a na druhé straně od počátků svého uvažování. První věty Jiřího Gabriela v odpovědi na první otázku (Jak jste se dostali k filosofii?) v rozhovoru pro *Studia philosophica*³ totiž zněly:

Já jsem se dostal k filosofii tím způsobem, že mě už jako studenta na měšťance napadaly některé otázky, které ve mně vyvolávaly hodiny náboženství. Chodil jsem dokonce do náboženského kroužku, i když můj vztah k náboženství byl takový neurčitě volný. Byl jsem zvědav, co se dovím, a byl jsem k tomu dost kritický a napadaly mne ty otázky. Věděl jsem, že jsou to otázky, na které odpovídá také filosofie, protože filosofii a náboženství jsem chápal téměř jako sourozence. Filosofii jako mladšího sourozence náboženství. Náboženství vznikalo takovou přirozenou cestou, že lidi byli nuceni odpovídat si na některé otázky. A filosofie vznikala proto, že byla provokována těmito otázkami a těmi odpověďmi. Vytvářeli ji lidé, kteří chtěli na tyto otázky odpovídat jinak.⁴

A jak to vypadalo s Jiřího otázkami konkrétně a v živé praxi, popisuje Josef Krob v následujícím textu.

2 PLATÓN. *Faidón* 84d-85b. Přeložil František NOVOTNÝ. Praha: OIKOYMENH 2005.

3 Rozhovor s Jiřím Gabrielem a Jiřím Svobodou. *Studia philosophica*. 2019, **66**(1), s. 125–138. On-line <https://digilib.phil.muni.cz/handle/11222.digilib/141369>.

4 *Tamtéž*, s. 125–126.

PhDr. Josef Petrželka, Ph.D.

Katedra filozofie, Filozofická fakulta, Masarykova univerzita
Arna Nováka 1, 602 00 Brno, Česká republika
josef@phil.muni.cz

Toto dílo lze užít v souladu s licenčními podmínkami Creative Commons BY-NC-ND 4.0 International (<https://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/4.0/legalcode>). Uvedené se nevztahuje na díla či prvky (např. obrazovou či fotografickou dokumentaci), které jsou v díle užity na základě smluvní licence nebo výjimky či omezení příslušných práv.
